

SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók
SZAKKÖZLÖNYE.

Megjelen minden hó 1-sején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Előfizetési ár: Egész évre 8 kor. Fél évre 4 kor. Negyed évre . . . 2 kor.	Felelős szerkesztő: NÉMETH LÁSZLÓ. Kiadó és laptulajdonos: A SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kecskemét, Templom-utca 95. sz.
--	---	--

TARTALOM: Előfizetési felhívás. — A Detroit város iskolája siketnémák számára és gyakorló iskolája tanítók számára. — Egy idiota-intézet évzáró ünnepélye. Éltes Mátyás. — Szakirodalmi szemle. Wentzel József és A. S. — Siketnémák. Szávay Gyula. Hazai hírek. — Vegyes hírek.

2007 JÚL. --

Előfizetési felhívás.

Öt éven keresztül szolgálta a „Gyógypaedagogiai Szemle“ hazánk fogyatékos érzékű gyermekeinek oktatásügyét. Öt év elteltével azonban részben a szerkesztőség változása alkalmával történt megállapodás szerint; részben pedig azon okból, hogy az ügyünk érdekeit szolgáló lapnak teljesen magyar címe legyen, a „Gyógypaedagogiai“ címtől megváltunk s csak a „Szemle“ címét adtuk lapunknak.

A „Szemle“ célja ugyanaz lesz, ami a „Gyógypaedagogiai Szemlé“-é volt: a fogyatékos érzékűek oktatásügyének és ez ügyvel foglalkozók érdekeinek szolgálata és előbbre vitele. Ezen célunkban való önzetlen törekvésünkre támaszkodva, kérjük pályatársainknak a jövőben is iránynyunkban eddig tanúsított jóindulatát.

Az előfizetési ár egész évre 8 korona. Minél több lesz az előfizető, annál több áldozatot fordíthatunk mi is a lapra. Midőn azért a szellemi részben való támogatásra kérjük az igen tisztelt Orvosi Kart és Pályatársainkat: egyszersmind az előfizetésre és lapunknak is a szerkesztők körében való terjesztésére is bátorodunk kérni.

Kecskemét, 1903. január hó.

Kiváló tisztelettel

a „SZEMLE“ szerkesztősége

A Detroit város iskolája siketnémák számára és gyakorló iskolája tanítók számára.

Némi megjegyzést kell előre bocsátanom. Mint az amerikai intézetek általában, a *detroiti* iskola is magánkezdeményezés folytán keletkezett; fejlődését akkor érte el, amidőn *Michigan* állam, több város és egyesület együttes feliratai és javaslatai alapján — amint Amerika többi államai is tették — törvény útján szabályozta a siketnémák tanítását. Ez a törvény 1899-ben hozatott s a következőleg hangzik:

Felhatalmazás a kerületi iskolatanácsok, a városi nevelésügyi tanácsok részére, hogy siketnémák számára iskolát létesítsenek és tartsanak fenn s ennek költségeit az általános alapból utalványozhassák.

1. §. A kerületi iskolatanács, vagy városi nevelésügyi tanácsnak a közoktatásügyi főfelügyelőhöz (Superintendens) intézett kérelmére, ezen főfelügyelő megadja az engedélyt és felhatalmazást, hogy a tanács felállítson és fentartson saját kerületében egy vagy több iskolát, ha felvételre nem kevesebb, mint 3 tanuló jelentkezik, kiknek szülői vagy gyámjai *Michigan* államban laknak.

2. §. Minden tanács, mely egy vagy több iskolát tart fenn siketnémák számára, a közoktatásügyi főfelügyelőnek évente tartozik jelentést küldeni, és minden esetben, amidőn ez, az iskolát illetőleg bármely dologban felvilágosítást kér.

3. §. Az állampénztár felhatalmaztatik és útasztatik, hogy évente fizessen ki az általános alapból azon tanács pénztárnokának, amely tanács egy vagy több iskolát tart fenn, ezen törvény értelmében évi 150 dollárt minden tanuló után, mely ilyen iskolában az iskolai év 9 hónapján át tanittatik s ez összegnek megfelelő részt, ha a tanítás ideje kevesebb 9 hónapnál.

4. §. Az állampénztárból kifizetett összeg a 3. §. értelmében teljesen külön cím alatt s minden más alaptól elkülönítve, mint a „siketnéma iskola fentartási alapja“ kezelendő s csak a siketnéma-tanítók díjazására s az iskola céljaira fordítható. A megmaradó összeg az állampénztárba visszafizetendő s a népiskolai alaphoz csatolandó.

5. §. Ezen iskolák tanítói úgy képeztessenek és alkalmatassanak, mint más nyilvános iskola tanítói. Minden egyén, aki ilyen iskolánál alkalmaztatik, tanítói külön képzés mellett a siketnémák tanításában is gyakorlattal kell, hogy birjon s legkevesebb 1 évig kell, hogy siketnéma-iskolában gyakorlatilag működött legyen. Az ügynevezett előszó (oral) módszere szerint kell a tanítóknak tanítaniok s bármely gyermek után, aki 9 havi lelkiimeretes kísérlet után bármely okból képtelen ezen módszer szerint tanulni, a további fizetések megvonandók.

6. §. Ezen törvény értelmében minden gyermek, aki épelméjű, de hiányos hallása miatt nyilvános iskolában eredménnyel nem tanítható, siketnek tekintendő.

Ennek a törvénynek rövid idő alatt meglelt a kívánt sikere. Egymás után létesültek az iskolák. Hogy a tanító-hiányt fedezzék, a Detroit város 4 különböző pontján felállított osztályokat egyesítették s 1900-ban gyakorló iskolává fejlesztették. 1902-ben 43 növendék 6 csoportban 7 fokozattal (osztállyal) képeztetett. Az iskola 8 osztályának elvégezése után a tanulók magasabb iskolába léphetnek, ahol a hallókkal közösen tanulnak.

Jelenleg 7 tanító van alkalmazásban, ezenkívül külön rajz, kézimunka, torna s gazdasági tanítók. A tanítójelöltek is tanítottak a II-ik félévben. A slöjd és főzés a halló gyermekekkel közösen üzetett.

A tanítói tanfolyam.

A tanfolyam a siketnéma-iskolával kapcsolatos s az igazgató kötelessége a hallgatókat tanítani.

Hallgatóul az vétetik fel, aki a Detroit városában érvényes tanítói oklevelet mutathat fel, vagy ennek megfelelő készültséget igazol be. Egy év után vizsgát tesz a következőkből:

1. A hallási és beszédszervek anatómiája és physiologiája.
2. A beszéd elemeinek tudománya.
3. A siketnéma oktatás története.
4. A siketnéma oktatás módszere.

Sikeres vizsga után oklevelet nyer a hallgató, mely az országos főfelügyelő által is láttamozandó.

A hallgatók számát az igazgató és iskolafelügyelő határozza meg.

A tanfolyam célja, hogy tanítókat képezzen az élőszo tanítására siketnéma-iskolákban a detroiti iskola vagy Michigan állam más városbeli iskolája számára.

A tanfolyam egy évig tart s háromféle irányú, u. m. elméleti, hospitáló és gyakorlati. Naponta bizonyos idő az ismétlésre fordítatik, míg a többi a hospitálás és gyakorlati tanítással foglaltatik el.

Az elméleti tanfolyam.

Első félév.

A nevelés psychologiája és tudománya. — Anatomia és physiologia a beszédszervek és hallási szervek köréből. Kézikönyv után, képek, rajzok s modellek segítségével. Gége- és fül-orvosok előadásának hallgatása is kötelező. — A beszéd elemeinek tudománya. — Hangtan. A hangképzés főbb törvényei, különös tekintettel a kiejtésre.

Második félév.

A siketnémaoktatás története. A módszer fejlődése. A mai módszerek. — A siketnémák tanítása. A nyelvtanítás minden foka s ennek segédeszközei (játéktárgyak, képek, elbeszélések, hírlapok, napi események). Az érzékszervek fejlesztése (a látás fejlesztése, alak, szín, szám stb., tapintás fejlesztése, alak, szín, szám, nagyság, felszín, anyag és mozgás tekintetében); hallási gyakorlatok. (A hallás megállapítása. Az esetleges hallási maradvány fejlesztése, hallási gyakorlatok gyermekekkel). Hangolvasás. (Félsiketek tanítása). Olvasás. (A siketnémák számára alkalmas olvasókönyvek). — Kivonatok készítése olvasott könyvekből. (E célra az iskola és város könyvtára áll rendelkezésre).

Az elméleti oktatás eredményeiről kikérdezések folynak.

Témák dolgozandók ki negyedévenként és pedig az őszi negyedben a beszédtanítás köréből, télen a siketnémaoktatás történetéből, tavasszal a nyelvtan tanítása, vagy az érzékszervek gyakorlása köréből.

A hospitálás és gyakorlati tanfolyam.

Első félév.

Egy heti minden osztályban végzett megfigyelés után a hallgatók 4—4 hétig tartó csoportokba osztatnak. Az első csoportban az első hét az osztálynak mint egésznek tanulmányozására, a második hét az egyes gyermek tanulmányozására, a harmadik hét egy tárgy tanításának megfigyelésére, a negyedik hét a már látott tanítás ismétlésére fordítatnak.

Az első és második heti hospitálás különböző szempontokból irányítatik s ennek eredménye az írásbeli dolgozat, amely a tanfolyamon megvitattatik.

A beszéd elemeinek tanulásával egyidőre eső második csoportban különösen a hangképzés szempontjából hospitálnak és pedig az 1-ső héten az egész osztály kimondásának megfigyelése s egyes hibák észrevétele, a 2., 3., 4-ik héten egyes gyermekek beszédhibáinak tanulmányozása és a hibák javítása szempontjából. A kezdő osztályokban, külön órákban nyelvtanítás, új vagy összetett módszerek ismertetése, különös hibák javítása képezik még a gyakorló-iskola tevékenységi körét. Időnként írásbeli dolgozatokat készítenek a beszédhibák s azok javítását illetőleg. A megmaradó időben egyes órákban, különösen a hangképzési órákban a hallgatók a tanítók felügyelete alatt tanítanak is.

Második félév.

Minta tanítások folynak a siketnémaoktatás módszerének fejlődését, továbbá az érzékszervek gyakorlását, hangolvasást, hallási gyakor-

latokat feltüntetve. Ez a tanítás szoros kapcsolatban van az elméleti előadásokkal.

Tanítási tervezetek készítése a földrajz, történelem, számtan stb. köréből. Az utolsó negyedben a hallgatók minden osztályban egy hétig tanítják a nyelvoktatást, minden hét egyik napján az egész napi tanítás az ő feladatuk s ez alkalomra maguk készítik el tanítási tervezetüket. A kézügyességben való gyakorlás egész éven át folyik.

S e g é d k ö n y v e k : A siketnémaoktatás története, Arnold; A beszéd elemei, Binner Pál előadásai; A beszéd szabályai, A. M. Bell; A beszédszervek anatómiája és physiologiája, Binner Pál előadásai; A beszédtanítás módszere, Binner Pál; A hangok, Tyndall; Lélektan, James és Titchener; Compayre-féle „A paedagogia története“, Payne.

O l v a s m á n y u l s z o l g á l n a k : Folyóiratok, röpiratok, gyűlések jegyzőkönyvei és naplói, továbbá a megjelent szakkönyvek.

(Folytatjuk.)

Egy idiota-intézet évváró ünnepélye.

(Tanulmányúti visszaemlékezés.)

Az ecksbergi (bajor) nevelő, ápoló és foglalkoztató *idiotia-intézet* növendékei és elhelyezettei időnként nagyobbszabású ünnepély keretében a közönség előtt is beszámolnak tudásukról.

Az ünnepélyre óriási néptömeg szokott összejönni az egész környékből, de megjelenik azon a király és a müncheni érsek képviselője is. Az ünnepély egyik része az intézeti nagyteremben, másik része a szabadban folyik le.

(Az ecksbergi intézetnek 1902-ben 300 idiota és kretin lakója volt, akik között körülbelül 70—80-ra rúg a tulajdonképeni iskolaképesek száma.)

A legutolsó évváró-ünnepély a következő sorrendben folyt le:

Legelőször egy növendék — aki kiváló, de egyoldalú zenei tehetséggel volt megáldva — mutatta be ügyességét a hegedűn, majd a 7 tagból álló intézeti énekkar a bajor király-hymnust s egy-két egyházi dalt adott elő, mit az említett ifjú hegedűn, a tanítónő pedig harmoniumon kísért.

Ezután a beszéd- és értelemgyakorlat jött sorra. Beszéltek az intézeti állapotokról és elmondták, hogy a „Moni“ tehén most a „káposztásdülön“ legel, de aztán dolgozik, húzza az ekét s a kocsit; elmondták a hasznát, a vele való bánásmódot; tárgyalták a szénát, a gyűjtést, takarást; áttértek a vágószékre (az intézet hússzükségletét ugyanis

saját vágószékében maga állítja elő) és a tej feldolgozására. Azután egy pár szál árpát hozott be a tanítónő s elmondták megmunkálási módját, feldolgozását, s végül, hogy sört is készítenek belőle. Amikor nemzeti italuk nevét meghallották, az egyik rögtön szavakba is önté vágyát s felkiáltott „gebts mer áá!“ (Nekem is adjatok.) A bajor intézetekben t. i. a növendékek is többször kapnak sört. Az ecksbergi intézet lakói igen ritkán hagyják el az intézetet, ez az ő világuk, szemléltetési eszközeik legnagyobb részét szintén innét veszik és maguk állítják elő. A szükséges gazdasági eszközök kicsinyített alakját is maguk faragják a szertár számára.

Most a hittan következett, miközben a jó Istenről, az angyalokról, az első emberek életéről, a bűnbánatról, az istenfélő Jóbról, Tóbiásról, az irgalmas szamaritánusról, továbbá a boldog menyországról igen megható feleleteket lehetett hallani. Még azok is érdeklődtek e dolgok iránt, akik valami szervi baj miatt beszélni nem tudnak s csak a hallás segítségével vehettek részt a tanulásban.

Ezután irtak; némelyiknek oly szép írása volt, hogy valóban irigylésreméltó dolgot tudott produkálni.

Majd adott jelre átváltozott a nagyterem a leányok kézimunka termévé; egyideig kötöttek, később varrókosarat vettek elő, varrtak és foltoztak. Előkerült a rokka is, amelyen gyapjút, kendert és lent fontak; egy részük a cérnagépet hajtotta, mások ruhacipőt készítettek. A leányok kézimunkáiból csinos kiállítást rendeztek.

Most a szabadba ment az egész vendégsereg, ahol a fiúk mutatták be ügyességüket. Fűrész és fejszét fogtak s vagy tiz bakon elkezdtek fát aprítani; adott jelre letették a szerszámot, hosszú sorba álltak s a felvágott fadarabokat kézzől-kézre adták, melyeket a végén állók kúpalakban raktak egymás fölé. Mindez oly rendben történt, hogy az ember szinte elfeledte, hogy a munkások idioták voltak. Már ekkor sok ilyen fatorony bizonyította serénységüket; az intézetet pedig erről az oldalról, a sok fatorony között, valami régi tornyos várkastélynak képzele a vándor.

Ezután egy ugarföldön szántottak, majd a konyhakertbe mentek, kapáltak és öntöztek. Érdekes volt, mily ügyesen szerelték fel és kötötték a lovakat az eke, a csacsit pedig a vizes hordó-elé.

Ismét az épületbe (munka-pavillon) ment a társaság, ahol a takácsmunkákat,*) a kötélverést, cipőfoltozást és szabóságot tekintették meg.

*) Itt Ecksbergben az elnyűtt ruhadarabokat sem dobják félre, hanem széttépik, megtisztítják, a lányok felfonják s a takácsok megszövik s újból ruhát varrnak belőle. Egyszerű, de olcsót és tartósat.

Az ünnepség vége ismét a nagy teremben folyt le, ahol az igazgató felolvasta azok neveit, akiknek annyira fejlődött az értelme, hogy az Úr asztalához járulhattak. (15-en voltak.)

Végül a jutalmakat, illetve az évi fizetést osztotta ki köztük, ugyanis a munkaképes idioták 3—5—10 pfennig napi bért kapnak, amit aztán ki-ki tetszés szerint használhat fel.

Az egész közönség, különösen pedig a szülők, az elismerés özőnével halmozták el az intézet derék igazgatóját, aki világosan bebizonyította, hogy a „pelyvában is van még mag, amely csirázni és gyümölcsöt hozni képes.“ De a közönség sem elégedett meg az üres ömlengéssel, hanem tettel is bebizonyította érdeklődését, mert vagy 3000 márka adomány folyt be ez alkalommal az intézeti perselyekbe.

Budapest.

Éltes Mátyás.

Szakirodalmi Szemle.

A „*Blätter f. Taubstummenbildung*“ 13—19. számaiban G. Neuert (Gerlachsheim) egy hosszabb cikkben „A siketség gyógyítását és a hallási képesség fokozását célzó kísérletek“-et sorolta fel és méltatta. Felsorolja első sorban, kik és milyen úton vagy eszközökkel akarták a siketséget gyógyítani, így az operációk s titkos szerek-, később magnetizmus-, galvanizmus- és villamos gépekkel való kísérleteket. Már a múlt század elején akadtak, akik a hallási és hangoztatási gyakorlatokkal akarták fizikai hallást fejleszteni. A 80-as években a hipnózisban új gyógyító erőt véltek felfedezni; újabb időben azután felléptek *Urbanitsch* és *Bezold*. Akadtak azonban már régebben is egyesek, akik nem annyira a siketséget vagy nagyothallást gyógyítani, mint inkább a hallási képességet akarták fokozni s ennek elérésére a legkülönfélébb hallási készülékeket és halló-csőveket szerkesztették. Mások különböző hangotadó készülékekkel egyelőre csak a hallás fokát akarták az egyes esetekben megvizsgálni és megállapítani. Mint legújabb ilyen készülékeket a felsoroltakból csak *Urbanitsch harmonikáját*, *Bezold hangvilláit* és *dr. Stern üveg-skáláját* említem meg. *Itard* volt az első, aki a talált hallási maradványokat tervszerűen fel is használta, sőt az utóbbi időben, mint a hallást kiegészítő tényezőket, *újonnan feltalált* ajakleolvasást és kombinációt is már ő említi. A hallási maradványok tervszerű felhasználásának kérdése maga után vont egy másik kérdést: a növéndékek hallási fok szerinti elkülönítését s ez újabb időben megszólaltatta az összes nevesebb siketnéma-tanárokat. Az idézetekből kivehetjük azt, hogy a legtöbb gyakorlati ember elveti az illetén osztályozást és helyette inkább a tehetség szerinti elkülönítést ajánlja s valamennyien rámutatnak arra, hogy a siketnéma-tanárok eddig is, minden különösebb hallás-vizsgálat nélkül is mindenkor figyelembe vették és felhasználták a hallási maradványokat, különösen pedig ott, ahol az osztályok nem voltak túlszűfolva. Hogy egyes helyeken az elkülönítve

tanított nagyothalló növendékekkel meglepő eredményeket értek el, azt *Neuert*, saját tapasztalatából indulva ki, annak tulajdonítja, hogy azokkal a növendékekkel egyáltalában többet és behatóan foglalkoztak, azért igen terjedelmes és tanulságos fejtegetéseinek végén arra a meggyőződésre jut, hogy maradjanak a nagyothalló gyermekek csak a teljesen siketekkel egy osztályban, használjuk ki továbbra is és fokozott mértékben a meglevő hallási maradványokat, beszéljünk tanítás közben igen hangosan, hogy ezáltal is felkeltsük az ilyen gyermekek figyelmét és hogy őket a fül által való figyelésre szoktassuk.

A 19. és 20. számban találjuk *J. Arendt*: „*Hogyan könnyíthetjük meg a siketnéma tanulónak az oktatást*“ című dolgozatát. *Arendt* abból indul ki, hogy a módszer nem egyelőre megállapított és változhatatlan sablón, hanem élő, fejlődő és változható eljárási mód, mely a tanító-tanár egyénisége, tananyag és tanítandó egyed szerint módosul. Épp azért gyakran a módszerrel összeegyeztethető mellékutakra is ki kell térnünk, ha azokon könnyebben érhetjük el a célt. A német módszer lényegét *Arendt* úgy fejezi ki, hogy az a szónak és első sorban a kiejtett szónak a szemlélettel vagy a fogalommal való közvetlen associációjában áll, és e módszer célja: a siketnéma gyermekek a társadalom hasznos tagjává kiképezni olyformán, hogy nekik az életre, a vallásos képzés és erkölcsi szilárdságon kívül a nyelvnek szóban és írásban való tudását nyújtjuk. Hogy a siketnéma gyermek ezt a célt elérhesse, szükséges, hogy ő maga is szorgalmatoskodjék. Csak saját munkálkodása által ügyesedik a beszédben. De hogy munkálkodjék, ahhoz első sorban szükséges, hogy dolgozni *akarjon*. A munka akarására nevelni: ebben rejlik az oktatás erkölcsi értéke. Hogy ezt a munkát a gyermekeknek megkönnyítsük, el kell őket tehetségük szerint különítenünk. Jeleiket ne irtsuk ki kérlelhetetlen szigorral, hanem örüljünk, ha a gyermekek belső életüknek legalább így adnak kifejezést, de azonnal vegyük észre a jelt, és értékesítsük azt a nyelvképzés szempontjából, adjuk meg a megfelelő szóbeli kifejezést, ez a legbiztosabb útja annak, hogy a jelt nélkülözhetővé tegyük. Ott, ahol a siketnémák a későbbi években is még mindig használnak jeleket, biztosan következtethetünk arra, hogy az iskola és családi környezet nem teszi meg kötelességét, amennyiben a gyermekek jeleit nem igyekeznek szóbeli kifejezéssel felváltani, hanem megelégszik magával a jellel. *Arendt* ajánlja, hogy a leolvasás előmozdítására, új kifejezések nyújtásánál ne sajnáljuk a krétát; a könyvnélkülözést lehetőleg kerüljük és hagyjuk az utolsó évekre; kiméljük a gyermekek szemeit. Ez utóbbi ellen különösen sokat vétünk.

Ugyancsak a 20. számban közli *D. Reinfelder* (Berlin) egy, 7 nagyothalló gyermekből álló osztályban egy évi tanítása alatt szerzett tapasztalatait. *R.* nagyothalló növendékeit minden mesterként eszköz nélkül, tisztán a beszéd útján, és pedig először a suttogó-, azután a hangos beszéd útján vizsgálta meg, s azt találta, hogy valamennyinek igen jó vokális-hallása volt, konzonánsokat azonban — 1—2 kivételével — nem percipiáltak. Suttogó beszédet egyáltalában nem hallottak. A tanítást először tisztán a hallás útján akarta kezdeni, de ettől el kellett térnie, mert csak a vokálisokat fogták fel, elővette tehát a leolvasást is. Később-

ben azonban szerkesztett egy — úgynevezett — sokathallót (Vielhörer), egy hallócsövet, melybe annyi kisebb csövet lehet kapcsolni, amennyi a növendék, úgy, hogy a tanár hangos beszédét egyszerre — és pedig mindkét fülével — valamennyi növendék hallhatta. Ennek segítségével azután öten még a konzonánsokat is tisztán, a másik kettő pedig periodikusan hallották. Ezentúl aztán ezen hallócső útján folyt a tanítás s az eredmény az, hogy 5-nek a beszéde ma alig különbözik a hallók beszédjétől, kettőé pedig szintén jól érthető. A jobbak azonkívül a rendes, hangos beszédet is 2—6 méternyi távolságra megértik. *R.* azt hiszi, hogy jövőben a nagyothallókat mind az ő hallócsővével kell megvizsgálni s a ki annak segítségével a konzonánsokat is képes meghallani, azt külön intézetbe, a többit pedig siketnéma-intézetbe kell helyezni.

Az „*Organ*“ 5., 6. és 7. számaiban *K. Kroiss* 4 példában bemutatja, hogy hogyan tanítja ő a siketnéma-iskolában a történelmet. Eljárásában induktíve halad, figyelembe veszi a növendékek összes előismeretét s minden új dolgot egy régebbihez, ismerthez hozzáfűzi. Különösen pedig felhasználja a bibliai történetben már megismert pátriarkális viszonyokat, sőt már ezeket is oly keretben tanítja, hogy arra a történelmet felépíthesse, kitűnik ez az előző évi tananyag elrendezéséből, amit szintén közöl. De igen ügyesen szövi bele az összes tantárgyakban tanultakat s ez által nem hogy elterelődnék a főgondolattól, sőt azt épen amazok felhasználásával még kiemeli. A tárgyalás minden szavából kitetszik a végcél: a gyermekeket vallásos, erkölcsös és jellem-szilárd emberekké képezni. Helyesen mondja, hogy „Szárak, hús nélküli vázak nem szolgálhatják az akaratfelkeltés és akaratnemesítés célját, hanem csak eleven, epikus anyag, mely a gyermekekben tiszta képzeteket, nemes érzelmeket és erőteljes akaratot keltenek.“ Ilyeneknek mondja elsősorban a nemzeti és népmondákat. Magát az egész cikket ajánlom t. kartársaimnak szíves figyelmébe.

Wentzel József.

Le Valentin Haüy november havi számában érdekes cikket találunk Egyiptom vakjairól. Egyiptomban a vakok számát eddigelé még nem állapították meg hivatalosan, mégis konstataáltak, hogy ez sokkal nagyobb, mint más országban. A cikk írója azt állítja, hogy a Pháraók országában minden ötven lakosra esik egy vak, de ezt az állítást túlzottnak tartjuk. A vakság e nagymérvű elterjedésének főoka itt is a kisdetek szaruhárgya-gyulladásában rejlik, mihez hozzájárul még azon körülmény, hogy az anyák gyermekeiket, babonáságból, két éves koruk előtt nem választják el, végül pedig, hogy kevés gondot fordítanak arra, hogy az egészséges szem a beteg szentől meg ne fertőztessék. A vak férfiakat a mohamedánok temetésekénél a korán verseinek elmondására alkalmazzák, a koptok pedig templomi énekesek gyanánt. Ezek a szükséges tudnivalókat gyakorlat útján sajátítják el; módszeres kiképzésben nem részesülnek. A vak nők teljesen el vannak hagyatva. A vakok ügye nem volt mindig ennyire elhanyagolva. A felekezetek ugyanis Kairóban évi ötvenezer frank költséggel tartottak fenn egy intézetet vakok és siketnémák számára, melynek nyolcvan növendéke volt. Az intézet aztán a közoktatásügyi ministerium kezelése alá került, melynek első dolga volt azt megszüntetni. Ez 1899-ben történt.

Következő évben *Armitage dr.*, angol alattvaló, útazást tett Egyiptomban és ekkor elhatározta, hogy a vakok számára intézetet létesít. Tervét azonban csak özvegye valósíthatta meg. 1901-ben nyílt meg tizenkét növendékkel az új intézet, a Kairótól tizenkét pernyi távolságra fekvő Zeltoun-állomás közelében. A növendékek mennyiség-tant, földrajzot és más tárgyak elemeit tanulják; az arab és angol nyelvben is szép előmeneteleket tesznek. Tanulnak továbbá szék- és kosárfonást. Testi nevelésükre is nagy gondot fordítanak; erre szolgálnak a testgyakorlatok és a mindennapi séták. Az intézet tizennyolc havi fennállása óta a Braille-írást három nyelvre alkalmazta, u. m. az arabra, a görögre (a koptok liturgiájának nyelve) és a héberre és e nyelveken olvasókönyveket, a szentírás és a korán egyes részeit ki is adta. Ezután a folyóirat az angol „British and Eoreign Blind Association“ mult évi működését méltatja. Ezen egyesület nem oszt ki alimizsnát, hanem a vakok szellemi és erkölcsi nivóját igyekszik emelni az által, hogy könyveket bocsájt rendelkezésükre és munkát szerez nekik. — Végül beszámol a Valentin Haüy egyesület július 1-től október 31-ig terjedő időszakban kifejtett működéséről. A vegyesek rovatában a Haüy testvérek szobrának leleplezési ünnepélyéről emlékszik meg.

A. S.

SIKETNÉMÁK.

Ünnepnyitó Zichy Géza gr. debreceni hangversenyéhez, a siketnémák javára.

Magyarázzátok meg, mi az a mennydörgés,
 Magyarázzátok meg, hogy mi az a dal?
 Mi az a varázs, mely az anyai szemből,
 Mikor kicsinyének ajka mozdul, zsendül,
 Annyi forró fényes könnycseppet kicsal?
 Isten szent házában a lobogó fény közt
 Mi száll szemetekből az egekbe fel?
 Miért ültök itt össze ünnepi sorokba
 S egyszer mosolyogva, majd elkomolyodva
 Mi az, amire a lelketek figyel?
 Madaras erdőben mért szerettek jární?
 Szürke pacsirtában mit tudtok találni?
 Mely isten tanított olyanokra meg,
 Hogy a vihar harsog, a patak cseveg?
 Édes testvéreink, akik mindent tudtok:
 Mondjátok, mi az, hogy a szerelmes suttog?
 Valami elszáll az egyik ajkirul,
 Mért hogy az a másik arra elpirul?
 A zúgás, a bűgás mindez mit jelent?
 Mi az a harangszó és mi az a csend?
 Micsoda titok van a hegedűfában,
 Hogy a szív mellette mindent úgy kivall?
 Magyarázzátok meg, mi az a mennydörgés,
 Magyarázzátok meg, hogy mi az a dal?

Mi sosem hallottuk édesanyánk hangját,
 Daltalan bölcsőnk a balsors ringatá.
 Könnyes szemek csüggték esdekelve rajtunk,
 Lány szó feszegette gögicsélő ajkunk,
 S visszhangot az soha nem adott reá.
 Csecsebecse-játék kezünkbe sem illett,
 Sohasem ismertük a gyerek-kacajt,
 Idegen csillagzat gyűnynek ide-ejtett,
 Tompa bús magányban rabul itt felejtett
 S más ki nem vált, csak a halál keze majd.
 Rabnak szabadulást, betegnek gyógyulást
 Igér a reménnyel a kegyes idő,
 Nekünk nem teremtett reményt a teremtő,
 A mi árva lelkünk madártalan erdő,
 Hóval beborított csendes temető.
 A mi imádságunk nem száll énekelve,
 A mi harangunknak kiszakadt a nyelve,
 Mi hallgatag ajkunk befagyott patak,
 Szívünk lakatlan ház tárt ablaka csak,
 Sóhajtásunk szellő, amely ki-bejár
 Szótalantul, mint a fészketlen madár.
 Álmodozó szívvél és ábrándozón
 Mi el nem merengünk a furulyaszón,
 Csendesen öröljük le a napokat,
 Aggságosan várjuk a holnapokat,
 Mig egyszer mindennek majd vége szakad. —
 S ha majd átmegyünk az örök némaságba,
 S koporsónkon rezg a végbúcsú virága,
 Minket vissza nem sir az a sikoltás, mely
 A sirok zárát is felpattantaná:
 Mi sosem hallottuk édesanyánk hangját,
 Daltalan bölcsőnk a balsors ringatá.

Nagykegyelmű Isten, aki bennünket is
 Embernek teremtél, miért tetted ezt?
 Mi az a mi vétünk, melyért így vezeklünk?
 Melyért életfogytig börtönben ül lelkünk,
 S vállainkat nyomja e nehéz kereszt?
 Mért adtál nekünk is gondolatot, érzést,
 Ha mindez megfojtva élő sirba hull
 S akárhogy is fájjon, akárhogy is égjen,
 Ott kell maradnia síri börtönében
 Örökkön-örökre kimondatlanul
 Mit tudjátok azt ti, ha mondjátok is, hogy
 A kimondhatatlan fájdalom milyen?
 A ti fájdalomatok, a ti örömetek
 — E siró-nevető két kis ikergyerek —
 Szívetek bölcsőjén édesen pihen.
 Ha csak egyet mozdul, dédelgető szóval

Köréje sereglik barát és rokon, —
 Ami baj: maguk közt százfelé elosztják,
 Ami pedig öröm: azt megszázsorozzák,
 Szivekből kiváltott testvérhangokon
 Volt egy regebeli elátkozott város,
 Ahol minden élet kővé dermedett;
 Ilyen a mi szívünk: ami csak él benne,
 Mintha mind kővé vált kinszenvedés lenne,
 S cseppkőként függne a mélységek felett,
 És áll fényben-árnyban, néma éjszakán,
 Rabjával, velünk, e megkövült magány,
 Mint a barlang mélye, mennél fényesebb,
 Annál magányosabb és rémségesebb.
 Nagykegyelmű Isten, aki teremtettél,
 Mi végre hullott ránk e súlyos kereszt?
 Aki hangot adtál sípnek, furulyának,
 Círpelő bogárnak, csattogó madárnak,
 Épen csak mivelünk miért tetted ezt?

*

Édes jó testvérek, akikre az élet
 Dalt, virágot termő forró napja süt:
 Legyetek mivelünk mindig, mindenütt.
 Fogjátok meg lágyan reszkető kezünket,
 Vigyetek a tájra, mely nekünk titok,
 S ott — sugárzó szemmel — magyarázatok.
 Hisz a ti lelketek csupa édes dallam,
 Csupa napsugár és égő akarat:
 Adjátok nekünk is egy-egy sugarat.
 Amint ti hiszitek, hogy akik nálatok
 Tökéletesebbek, azok angyalok:
 Mi is épp úgy hisszük ezt tirólatok.
 Édes jó testvérek, az örvények felett,
 Ahol a mi létünk kis csónaka ring:
 Maradjatok a mi jó angyalaink!

Debrecen, 1903. november 26.

Szávay Gyula.

H A Z A I H I R E K .

Kérelem. Midőn boldog újévet kívánunk olvasóinknak és lapunk jelen számának — nyomdaakadályok miatt való — késéséért becses elnézésüket kérjük: egyszersmind tisztelettel kérjük azokat, akik lapunk 1903. évi előfizetési díját még nem küldötték be, hogy azt sziveskedjenek beküldeni.

A gyógypaedagogiai intézetek orsz. szaktanácsa 1903. évi december 9-én gyűlést tartott, melynek legfontosabb tárgya volt az 1903. évről szóló előadói jelentés.

Látogatás. A múlt év november 30-án *dr. Nárai Szabó Sándor* osztálytanácsos úr meglátogatta a siketnémák debreceni iskoláját. Ez alkalommal fontos megállapodások történtek az iskola jövő szervezését illetőleg. Az osztálytanácsos úr a város több előkelő polgárát is meglátogatta, hogy a siketnémák ügyét jóindulatukba ajánlja.

Megbízás. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a gyógypaedagogiai intézetek orsz. szaktanácsa előadói teendőivel az 1904. évre *Berkes Jánost*, a képezhető hülyék áll. intézetének igazgatóját bízta meg.

Kirendelés. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter *Vucskits Jánost*, a vakok kolozsvári intézetének vezetőjét, saját kérelmére felmentette állásától és helyébe 88082/1903. számú rendeletével a vakok kolozsvári orsz. intézete vezetésére *Schannen Péter* kartársunkat küldötte ki.

Hangverseny a siketnémákért. December 3-án a debreceni városi színházban *gróf Zichy Géza* költő és zeneművész közreműködésével impozáns hangverseny volt a siketnémák ottani iskolája javára. A 11 számból álló hangverseny esemény a zenevilágban is. Különösen érdekessé tette gróf Zichynek három eredeti darabja, melyet maga dirigált a félkezű művész, mindeneket elragadó hatással. A hangversenyen négy nagy dalárda, egy katonai zenekar, egy budapesti hárfaművész és nyolc debreceni úrnő szerepelt, akik együttes cimbalomjátékokkal gyönyörködtették a közönséget. Megnyitó költeményt ez alkalomhoz *Szávay Gyula* országosan ismert költő irt. Az inspirációt az ottani iskola látogatásakor szerezte. Oly remekszép ez a költemény, hogy párja talán a világirodalomban sincs. Költői formában a tanulatlan siketnémák nagy nyomorúságát így senki meg nem énekelte. A költemény eredeti kéziratát a szerző az ottani siketnéma iskolának ajándékozta. A színház ez alkalommal zsúfolásig megtelt előkelő közönséggel s hálásan tapsolt a nyert élvezetért. A tiszta jövedelem teljes egészében a siketnémák debreceni iskoláját illeti.

Hymen. *Govrik Béla*, a siketnémák kaposvári intézetének tanára, eljegyezte *Scheich Erzsike* kisasszonyt Zákányról. — *Sándor Lajos*, a vakok budapesti orsz. intézeténél működő kartársunk, eljegyezte *Sándor Ilonka* kisasszonyt Nagy-Enyedről. Szívből gratulálunk.

A szeretet vasárnapja. A siketnémák debreceni iskolájának vezetősége felkérte az összes debreceni vallásfelekezetek lelkészeit, hogy valamelyik meghatározandó vasárnapon az összes debreceni tem-

plomokban a lelkészek a siketnémákról tartsanak predikációt és buzdítsák a hiveket adakozásra. *Dr. Wolaffka Nándor* és *Kiss Áron* püspökök a legnagyobb örömmel készek eleget tenni a kérelemnek. A róm. kath. templom előcsarnokában úrhölgyek fogják a hiveket adakozásra felkérni, a protestáns templomokban pedig a perselyek jövedelmeleszen a siketnémáké. Az iskola vezetősége azonban nemcsak segélygyűjtés céljából tartja célszerűnek ezt az eszmét, hanem főképen azért, hogy a társadalomnak azon néprétege, mely egyébként nem venne tudomást a siketnéma iskolák áldásos működéséről, így, az Isten igéjével kapcsolatban hirdetve, tudomást vegyen.

A körmöcbányai siketnéma-intézet. Örvéndetes hirt veszünk Körmöcbányáról. A felvidék e szép városában a jelen tanév folyamán szervezett siketnéma-intézet rövid idő alatt annyira meg tudta nyerni az illetékes köröket ügyünknek, hogy bátran mondhatjuk, hogy az intézet fennállása, természetes fejlődése messze jövőre biztosítva van. De lássuk a tényt. Az intézet vezetője a múlt év december hó folyamán *Selmecebányán* meg *Léván* ismeretterjesztő felolvasást tartott, mely alkalommal Selmecebánya városának érdemes vezetői mozgalmat indítottak, hogy a város jelentékenyebb összeggel segélyezze a körmöcbányai siketnéma intézetet, vagy — ami még valószínűbb — alapítványt fog tenni az intézetben elhelyezendő selmecebányai siketnéma gyermekek számára. Szintén a vezető-tanár által a szomszédos vármegyékhez intézett memorandum eredménye, hogy *Turóc* vármegye állandó válaszmánya azt az előterjesztést tette a megyei közgyűlésnek, hogy a megye évi 1000 koronával járuljon hozzá az intézet kiadásaihoz. Értesülésünk szerint a közgyűlés el is fogadta a válaszmány eme javaslatát. E segéllyel szemben az intézet 4 turócmegeyi gyermeket köteles eltartani. Nagyon valószínű, hogy Bars-, Nyitra-, Trencsénmegeye is állandó subvencióban fogja az intézetet részesíteni. A pénzügyminiszterium évi subvenciójával az intézetnek ez idő szerint 8500 korona biztos jövedelme van évenként. Bars vármegye alispánja a megyei hivatalos lapban szölitotta fel a hatóságokat az intézet javára való adakozásra, aminek remélhetőleg lesz eredménye.

Vörheny. Mint értesülünk, a siketnémák egri intézetét december hó közepén a nagymértékben fellépett vörheny miatt bezárták.

Karácsonyfa-ünnepély. A siketnémák debreceni iskolájában a múlt hónap 23-án d. u. 4 órakor a növendékek számára karácsonyfa-ünnepély volt. Az ünnepély költségeire, közadakozás útján, mintegy 200 koronát kitevő összeg gyűlt be, részint készpénzben, részint pedig ajándéktárgyakban. Az iskola vezető-tanára az ünnepély alkalmából meleg hangú beszédet intézett a szép számban egybegyűltekhez, vége-

zetül pedig alkalmi imát mondott. A beszédre Kovács József debreceni polgármester válaszolt, erőt és kitartást kívánván az iskola tanárainak. A legtöbb növendék ruhaneműt kapott, de jutott mindegyiknek játékszer és édesség is. — Hasonló ünnepélyt rendeztek a szegedi róm. kath. tanítónőképző negyedéves növendékei a siketnémák intézetében az intézet tanulói számára. A megjelentek között voltak Pálffy Ferenc polgármester, dr. Gaál Endre tanácsnok, Jászay Géza és Varga Ferenc apátplébánosok, Galler Kristóf pápai kamarás, tanítóképzői igazgató és még sokan a szegedi közönség köréből. A karácsonyfa-ünnepélyre gyűjtött összegből mintegy 200 korona megmaradt, mely összeg a siketnéma gyermekek felruházására fordítatik.

A váci intézet megnyitása. A siketnémák váci intézetét az ott dühöngő vörheny-járvány miatt nem nyithatták meg a szokott időben, szeptember 1-én, hanem csak december 1-én voltak behívhatók az intézet bennlakó növendékei, míg a bejárók 1903. év december hó 30-án iratkoztak be, úgy, hogy az intézet teljes működését az 1904. év január első napjaiban kezdheti meg.

Pályázat. A siketnémák váci orsz. kir. intézetében 1904. évi március 13-án a „Kisteleki Lévay Henrik alapítvány“ 1000 kor. kamata kiadható lévén, felhivatnak mindazon siketnéma iparosok, kik e segílyt elnyerni óhajtják, hogy a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszteriumhoz intézett, kellően felszerelt folyamodványukat 1904. évi február 10-éig a siketnémák váci orsz. kir. intézetének igazgatóságához küldjék be.

A Vakokat Gyámolító Orsz. Egylet vak munkásainak *Andrássy-köre* kiadásában megjelent 1903. évi dec. hó 1-én hazánk vakjainak rég óhajtott folyóirata „*Vakok Lapja*“ cím alatt. A folyóirat felelős szerkesztője Vitár Rezső, az ipari foglalkoztató gondnoka. A lap első száma arról tesz bizonyosságot, hogy a szerkesztés jó kezekben van s hogy a lap hasznos szolgálatot fog tenni a vakok oktatásügyének, amiért is melegen ajánljuk a t. kartársak figyelmébe.

Megjelent Herodek Károly, a vakok budapesti intézete igazgatótanárának „*Közérdekű tudnivalók a vakokról*“ című műve II. átdolgozott kiadása. A mű ára 60 fill. Ajánljuk a t. kartársak s az érdeklődők figyelmébe.

VEGYES HIREK.

Gyászhir. Weissweiler Miklós, a siketnémák kölni intézetének volt igazgatója, 1903. évi nov. 19-én megszűnt élni. A szakkörökben jól ismert férfiú gyászos elhunytáról kartársai külön gyászjelentést adtak ki.

A holdogult életrajzi adataiból a következők állanak rendelkezésünkre: 1848. január 1-je óta a kölni intézetnél működött, 30 évig igazgatói minőségben, mignem a jelen iskolaév elején — 7 héttel halála előtt — megvált hivatalától, amelyben mint a siketnémák atyai gondoskodója, hervadhatatlan érdemeket szerzett. Érdemei elismerésre találtak felsőbb helyen is, mert királyi iskolatanácsossá nevezték ki, a vörös sasrend lovagkeresztjével és a hohenzollerni házirendjellel tüntették ki, de ezen kívül az „Académie de France“ tagja is volt. Irodalmi munkásságáról tanúskodnak a következő művek: Sprach-, Schreib-, Lese- und Absehbungen. Artikulations-Unterricht. Der Leseunterricht in der Taubstummenschule. Erste Beschäftigungen für kleine Kinder stb.

„Nincs többé vakság“. Élénken emlékezhetünk még valamennyien azon titokzatos hirre, amely hónapok előtt bejárta a világsajtót: „Nincs többé vakság“. Hogy mily komolyságot tulajdonítottunk e roppant érdekes hírek, azt hiszem fölösleges részletezni, de hogy tartózkodásunk indokolt volt, bizonyítják a radiumsugarakról terjedő újabb hírek. A „Blindenfreund“ szerint a radiumsugarak fölfedezője, Curie physikus oda nyilatkozott, hogy ezen sugarak káros hatásai föllülműlják áldásos hatásait. Curie ugyanis tartózkodnék attól, hogy egy oly terembe menjen, ahol 1 kgr. radium van, mert legalább szemévilágát veszíthetné el, de oly égési sebeket is szenvedhetne, amelyek halált is okozhatnának. Egy napilapban olvashattuk, hogy dr. Pusew szentpétervári orvos radiummal experimentálva, ezt pár óra hosszat egy kis dobozban, mellényzsebében hordta. E roppant érdekes és csodálatos új fém a doboz irányában az orvos testén egy nyílt égési sebet okozott, mely három hónapi gyógykezelés után sem mutat hajlandóságot a gyógyulásra, sőt éppen oly friss, mint keletkezésekor volt.

ABC - és Olvasókönyv a beszédtanítás szolgálatában, a siketnémák I. oszt. számára. Írták Németh L. és Váradi Zs. Ára 80 fill. Megrendelhető e lap kiadóhivatalában.

Gyógypaedagogiai Szemle I, II, III, IV, V. évf. 40 kor. helyett 25 kor. kapható a kiadóhivatalban.

Adatok a gyengetehetségű gyermekek képzet- és szókincsének megismeréséhez.

Írta Éltés Máttyás. Ára 60 fillér.